PACJ
PARICHART JOURNAL

Research Articles

Charms and Amulets: Beliefs, Types, and Usage Patterns for Enhancing the Charisma of Mor Lam Rueang Tor Klon Performers in Northeastern Thailand

เครื่องรางและของขลัง : ความเชื่อ ประเภท และรูปแบบการใช้เสริมบารมีนักแสดงหมอลำเรื่องต่อกลอนในภาคอีสาน

Chalermwong Thampichitsuek[1], John Songserm[2], Prachatip Makmool[3] and, Preeyachanok Ketsuwan[4]

เฉลิมวงศ์ ธรรมพิชิตศึก[1] จรณ์ ส่งเสริม[2] ประชาธิป มากมูล[3] และปรียาชนก เกษสุวรรณ[4]

[1] Faculty of Fine-Applied Arts and Cultural Science, Mahasarakham University, Mahasarakham, 44000, Thailand

[2] International Affairs Division, Khon Kaen University, Khon Kaen, 44402, Thailand

[3] Faculty of Humanities and Social Science, Buriram Rajabhat University, Buriram, 31000, Thailand

[4] School of Architecture and Fine Art, University of Phayao, Phayao, 56000, Thailand

[1] คณะศิลปกรรมศาสตร์และวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาสารคาม 44000

[2] กองการต่างประเทศ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ขอนแก่น 44402

[3] คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ บุรีรัมย์ 31000

[4] คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา พะเยา 56000

* Corresponding: Chalermwong.msu@gmail.com

Citation:

Thampichitsuek, C.; Songserm, J.; Makmool, P.; Ketsuwan, P. (2026). Charms and amulets: beliefs, types, and usage patterns for enhancing the charisma of mor lam rueang tor klon performers in northeastern thailand. *Parichart J. 39*(5), 70-82. https://doi.org/10.55164/pactj.v39i5.283417

Article history:

Received: September 5, 2025

Revised: April 2, 2026

Accepted: May 6, 2026

Publisher's Note:

This article is published and distributed under the terms of the Thaksin University.

Abstract:

Background and Objectives: Isan folk culture represents a heritage of indigenous wisdom reflecting the identity, beliefs, and way of life of people in northeastern Thailand. Mor Lam is a traditional folk performing art that transmits stories, moral teachings, beliefs, and local wisdom across generations. Mor Lam Rueang Tor Klon evolved from solo and duet Lam performances into complex productions incorporating acting, music, scenery, lighting, sound, and costumes. Costumes and accessories, particularly charms and amulets, communicate cultural beliefs, values, and ancestral wisdom while enhancing performers' charisma. In the digital age, Mor Lam performances have expanded through platforms such as YouTube, Facebook Live, and TikTok, allowing audiences to observe performers' charms and amulets more closely. However, their symbolic meanings may not be fully understood. This qualitative research aims to examine the beliefs, types, and usage patterns of charms and amulets among Mor Lam Rueang Tor Klon performers in the Isan region, including their adaptation and continuity in the digital age and their influence on professional practices and cultural identity.

Methods: This qualitative field research employed purposive sampling to select three Mor Lam troupes in northeastern Thailand: Rabiab Wathasin Troupe, Prathom Banthoengsin Troupe, and Rattanasin Intaithairat Troupe. Twelve principal performers, four from each troupe, were selected based on their extensive performance experience and knowledge of traditional beliefs. Data were collected from July to December 2024 through surveys, non-participant observations of 10 performances, and semi-structured in-depth interviews. Data trustworthiness was established through data, source, and theoretical triangulation.

Results: The findings revealed three interrelated dimensions of beliefs regarding charms and amulets. First, the protective dimension concerns protection from physical and spiritual dangers, including travel-related risks, supernatural threats, and maintaining

physical and mental balance during long performances. Second, the performance success dimension involves enhancing charisma, vocal and improvisational abilities, audience relationships, and participation in important Mor Lam rituals, including teacher veneration and ancestor-related practices. Third, the career stability dimension relates to attracting performance opportunities, maintaining fan relationships, strengthening professional reputation, and generating income through both live performances and digital platforms. Charms and amulets were classified into four groups: Buddhist sacred objects; natural elements and herbs; folk rituals and ancestral objects; and digital amulets incorporating contemporary technologies such as applications, QR codes, and digital mantra content.

Application of this study: The findings can be applied to the preservation and transmission of local wisdom through documentation and digital databases, the development of educational curricula for folk performing arts, cultural tourism promotion, and the development of digital charm innovations that integrate traditional beliefs with modern technology. The findings can also support academic comparative studies and the development of appropriate marketing and communication strategies for Mor Lam performances in the digital age.

Conclusions: The research demonstrates that Mor Lam culture in the Isan region continues to adapt to contemporary social and technological contexts while maintaining traditional values. Charms and amulets function not only as expressions of cultural beliefs but also as mechanisms supporting performers' confidence, professional practices, audience relationships, and career continuity. Their adaptation through digital technology illustrates the flexibility of Mor Lam culture and its potential to preserve cultural identity and sustain local wisdom amid globalization and rapid technological change.

Keywords: Charms and amulets Mor Lam Rueang Tor Klon Cultural beliefs Northeastern Thai culture

บทคัดย่อ:

ที่มาและวัตถุประสงค์: วัฒนธรรมพื้นบ้านอีสานเป็นมรดกทางภูมิปัญญาที่สะท้อนอัตลักษณ์ ความเชื่อ และวิถีชีวิตของผู้คนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย หมอลำเป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดเรื่องราว คติธรรม ความเชื่อ และภูมิปัญญาท้องถิ่นจากรุ่นสู่รุ่น หมอลำเรื่องต่อกลอนพัฒนาจากการลำเดี่ยวและลำคู่ไปสู่การแสดงที่มีองค์ประกอบหลากหลาย ทั้งการแสดง ดนตรี ฉาก แสง สี เสียง และการแต่งกาย เครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ โดยเฉพาะเครื่องรางและของขลัง เป็นสื่อที่สะท้อนความเชื่อ ค่านิยม และภูมิปัญญาที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ รวมถึงช่วยเสริมบารมีและความมั่นใจให้แก่ผู้แสดง ในยุคดิจิทัล การแสดงหมอลำได้เผยแพร่ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น YouTube, Facebook Live และ TikTok ทำให้ผู้ชมสามารถเห็นรายละเอียดของเครื่องรางและของขลังได้ชัดเจนยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ความหมายเชิงสัญลักษณ์ของเครื่องรางเหล่านี้อาจไม่ได้รับการทำความเข้าใจอย่างแท้จริง การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเชื่อ ประเภท และรูปแบบการใช้เครื่องรางและของขลังของนักแสดงหมอลำเรื่องต่อกลอนในภาคอีสาน รวมถึงการปรับตัวและการดำรงอยู่ของความเชื่อในบริบทสังคมยุคดิจิทัล และอิทธิพลของความเชื่อต่อการปฏิบัติทางวิชาชีพและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของนักแสดง

ระเบียบวิธีการศึกษา: การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม โดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง คัดเลือกคณะหมอลำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 คณะ ได้แก่ คณะระเบียบวาทะศิลป์ คณะประถมบันเทิงศิลป์ และคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ คัดเลือกนักแสดงหลักจำนวน 12 คน คณะละ 4 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์การแสดงและมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีและ

ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับเครื่องรางและของขลัง เก็บข้อมูลระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงธันวาคม พ.ศ. 2567 โดยใช้แบบสำรวจ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมจากการแสดง 10 ครั้ง และการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยการตรวจสอบแบบสามเส้า ได้แก่ ด้านข้อมูล ด้านแหล่งข้อมูล และด้านทฤษฎี

ผลการศึกษา: ผลการศึกษาพบว่า ความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางและของขลังสามารถแบ่งออกเป็น 3 มิติที่สัมพันธ์กัน ได้แก่ 1) มิติด้านการปกป้องคุ้มครอง เกี่ยวข้องกับการป้องกันอันตรายทางกายภาพและจิตวิญญาณ รวมถึงการรักษาสมดุลทางร่างกายและจิตใจระหว่างการแสดง 2) มิติด้านความสำเร็จในการแสดง เกี่ยวข้องกับการเสริมบารมี ความสามารถในการแสดง การร้องและการด้นกลอน การสร้างความสัมพันธ์กับผู้ชม และการประกอบพิธีกรรมสำคัญของหมอลำ เช่น การไหว้ครูและพิธีที่เกี่ยวข้องกับบรรพบุรุษ และ 3) มิติด้านความมั่นคงทางอาชีพ เกี่ยวข้องกับการสร้างโอกาสในการรับงาน การรักษาความสัมพันธ์กับแฟนคลับ การเสริมสร้างชื่อเสียง และการสร้างรายได้จากทั้งการแสดงสดและช่องทางดิจิทัล นอกจากนี้ เครื่องรางและของขลังสามารถจำแนกได้เป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางพุทธศาสนา ธรรมชาติและสมุนไพร พิธีกรรมพื้นบ้านและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับบรรพบุรุษ และเครื่องรางดิจิทัลที่ผสานเทคโนโลยีร่วมสมัย เช่น แอปพลิเคชัน คิวอาร์โค้ด และเนื้อหาคาถาในรูปแบบดิจิทัล

การประยุกต์ใช้: ผลการศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการอนุรักษ์และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านการจัดทำเอกสารและฐานข้อมูลดิจิทัล การพัฒนาหลักสูตรด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้าน การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการพัฒนานวัตกรรมเครื่องรางดิจิทัลที่ผสานความเชื่อดั้งเดิมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ นอกจากนี้ยังสามารถใช้เป็นฐานข้อมูลสำหรับการศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อของศิลปินพื้นบ้านกลุ่มต่าง ๆ และสนับสนุนการพัฒนาการตลาดและการสื่อสารการแสดงหมอลำในยุคดิจิทัล

บทสรุป: วัฒนธรรมการแสดงหมอลำในภาคอีสานสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและเทคโนโลยีร่วมสมัย โดยยังคงรักษาคุณค่าดั้งเดิมไว้ เครื่องรางและของขลังจึงไม่ได้เป็นเพียงสิ่งสะท้อนความเชื่อทางวัฒนธรรม แต่ยังเป็นกลไกที่สนับสนุนความมั่นใจ การประกอบอาชีพ ความสัมพันธ์กับผู้ชม และความต่อเนื่องทางอาชีพของนักแสดง การปรับใช้เทคโนโลยีดิจิทัลกับความเชื่อดังกล่าวสะท้อนถึงความยืดหยุ่นของวัฒนธรรมหมอลำ และศักยภาพในการอนุรักษ์อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี

คำสำคัญ: เครื่องรางและของขลัง; หมอลำเรื่องต่อกลอน; ความเชื่อทางวัฒนธรรม; วัฒนธรรมอีสาน

บทนำ (Introduction)

วัฒนธรรมพื้นบ้านอีสานเป็นมรดกทางภูมิปัญญาที่สะท้อนอัตลักษณ์ ความเชื่อ และวิถีชีวิตของผู้คนในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย โดยเฉพาะศิลปะการแสดงพื้นบ้านประเภทหมอลำ มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดเรื่องราวคติธรรม ความเชื่อ และภูมิปัญญาท้องถิ่นจากรุ่นสู่รุ่น [1] มีรากเหง้ามาจากวัฒนธรรมการขับลำที่เชื่อมโยงกับพิธีกรรมและความเชื่อดั้งเดิมของชาวอีสาน โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องผีและการนับถือบรรพบุรุษ ซึ่งสะท้อนผ่านการใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ ในการแสดง เช่น การลำผีฟ้า การลำผีทรง และการลำเพื่อบูชาครู ก่อนจะพัฒนามาเป็นการแสดงเพื่อความบันเทิงที่ผสมผสานเรื่องราวจากวรรณกรรมพื้นบ้านและเหตุการณ์ร่วมสมัย [2]

หมอลำเรื่องต่อกลอน หรือหมอลำหมู่ เป็นรูปแบบการแสดงที่ได้รับความนิยมสูงและมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง จากการลำเดี่ยวหรือลำคู่ในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง พัฒนามาเป็นการแสดงที่มีองค์ประกอบซับซ้อนในช่วงทศวรรษ 2500 เป็นต้นมา [3] ทั้งด้านการแสดง ดนตรี ฉาก แสง สี เสียง และการแต่งกาย โดยการแต่งกายของนักแสดงไม่ได้เป็นเพียงเครื่องนุ่งห่มที่สวยงาม [4] แต่ยังเป็นการสื่อสารผ่านสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่แฝงไว้ด้วยความเชื่อ ค่านิยม และภูมิปัญญาที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ [5] โดยเฉพาะการใช้เครื่องรางและของขลังที่นักแสดงหมอลำสวมใส่หรือนำติดตัวเพื่อเสริมบารมี ซึ่งนับเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้การแสดงหมอลำมีความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว [6]

ในปัจจุบัน การแสดงหมอลำได้ปรับตัว ผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น YouTube, Facebook Live, TikTok และแพลตฟอร์มสตรีมมิ่งต่าง ๆ ส่งผลให้ผู้ชมสามารถเห็นรายละเอียดการแต่งกายและเครื่องประดับของนักแสดงในระยะใกล้ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยนักแสดงหลายคนใช้เครื่องรางและของขลังที่ตนศรัทธาเป็นส่วนหนึ่งของการแสดง เพื่อเสริมบารมีและสร้างความมั่นใจในการแสดง อย่างไรก็ตาม ผู้ชมส่วนใหญ่มักตีความเครื่องรางเหล่านี้เพียงเป็นเครื่องประดับตกแต่งทั่วไป โดยไม่เข้าใจเป้าหมายที่แท้จริงและความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่นักแสดงพยายามสื่อสาร [3] ทำให้เกิดช่องว่างในการรับรู้คุณค่าทางวัฒนธรรมที่แฝงอยู่ในเครื่องรางเหล่านั้นอาจถูกมองข้ามความสำคัญและสูญหายไปตามความเปลี่ยนแปลงทางสังคมอันมีลักษณะทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีเป็นตัวขับเคลื่อนความเปลี่ยนแปลง แม้ว่าจะมีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับหมอลำในหลากหลายแง่มุม เช่น การศึกษาคติชนวิทยาคุณค่าต่อสังคมไทย [5] ศึกษาหมอลำการแสดงแห่งชีวิตจิตวิญญาณอีสาน [1] ศึกษาการปรับตัวของคณะหมอลำในบริบทสังคมสมัยใหม่ [3] ศึกษาหมอลำผีฟ้ากระบวนการเรียนรู้วัฒนธรรมและพิธีกรรมการรักษาผู้ป่วย [7] และศึกษาวิญญาณบรรพบุรุษในพิธีกรรมอีสาน [8] เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการแสดงหมอลำในหลากหลายแง่มุม แต่การศึกษาที่มุ่งเน้นเครื่องรางและของขลังในฐานะกลไกเสริมบารมีของนักแสดงหมอลำเรื่องต่อกลอนภาคอีสานยังมีอยู่อย่างจำกัด ทั้งที่ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลังเป็นองค์ประกอบสำคัญที่โดดเด่นและแตกต่างจากกลุ่มนักแสดงอื่น ๆ เช่น ลิเกหรือนักร้องลูกทุ่ง โดยนักแสดงหมอลำมีความเชื่อที่ผสมผสานระหว่างพุทธศาสนา ความเชื่อการนับถือผี และภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสานอย่างซับซ้อน รวมถึงมีการใช้เครื่องรางที่หลากหลายและมีพิธีกรรมเฉพาะในการปลุกเสกและบูชา ซึ่งสะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมอีสานได้อย่างชัดเจน งานวิจัยที่มีอยู่ในปัจจุบันส่วนใหญ่ศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้อง แต่ยังขาดการอธิบายเชิงลึกทางบทบาทและความหมายของเครื่องรางในบริบทของนักแสดงหมอลำโดยตรง เช่น ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลังในเมืองชายแดนไทย-ลาว-กัมพูชา [9] ขณะที่การศึกษาพิธีกรรมการไหว้ครูหมอลำแมงตับเต่าไทเลย แม้จะกล่าวถึงการใช้เครื่องรางในพิธีกรรมไหว้ครู แต่ยังไม่ได้วิเคราะห์เชิงลึกถึงประเภท ความหมาย และบทบาทของเครื่องรางในการประกอบอาชีพนักแสดงหมอลำ [10] ในขณะที่การศึกษาในบริบทกว้างของวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน [11] ยังไม่ได้มุ่งเน้นไปที่กลุ่มนักแสดงหมอลำโดยเฉพาะ และยังไม่ได้เปรียบเทียบความแตกต่างของการใช้เครื่องรางระหว่างนักแสดงหมอลำกับกลุ่มนักแสดงอื่น ๆ

ดังนั้น การศึกษาเครื่องรางของขลังของนักแสดงหมอลำในครั้งนี้จึงมีความสำคัญหลายประการ ประการแรก สังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วส่งผลให้องค์ความรู้ด้านความเชื่อและพิธีกรรมเริ่มเลือนหายไป การถ่ายทอดความรู้แบบมุขปาฐะไม่เพียงพอ และครูผู้ฝึกสอนหมอลำมีจำนวนลดน้อยลง หากไม่มีการบันทึกและศึกษาอย่างเป็นระบบ ภูมิปัญญาด้านเครื่องรางและพิธีกรรมเหล่านี้อาจสูญหายไปจากสังคมไทย ประการที่สอง การศึกษาในครั้งนี้จะช่วยอธิบายความสำคัญและบทบาทของเครื่องรางในบริบทสมัยใหม่ รวมถึงการปรับตัวของนักแสดงหมอลำในยุคดิจิทัล ประการที่สาม การศึกษานี้จะเป็นฐานข้อมูลทางวิชาการสำหรับการอ้างอิงและศึกษาต่อยอดในประเด็นความเชื่อและพิธีกรรมในวิถีชีวิตของนักแสดงหมอลำ และประการสุดท้าย ผลการศึกษาอาจนำไปสู่แนวทางการศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องเครื่องรางระหว่างนักแสดงหมอลำกับกลุ่มนักแสดงอื่น ๆ เช่น ลิเก โนราห์ หรือนักร้องลูกทุ่ง

จากเหตุผลและคำกล่าวข้างต้น การศึกษาเรื่องเครื่องรางและของขลัง: ความเชื่อ ประเภท และรูปแบบการใช้เสริมบารมีนักแสดงหมอลำเรื่องต่อกลอนในภาคอีสาน จึงมีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจลักษณะทางความเชื่อ การปรับตัวและการดำรงอยู่ของความเชื่อในบริบทสังคมอาชีพนักแสดงหมอลำที่เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย อันจะนำไปสู่การอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาของศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสาน โดยเฉพาะอาชีพการเป็นศิลปินนักแสดงหมอลำให้คงอยู่อย่างมีคุณค่าผ่านมุมมองปรากฏการณ์ความเชื่อจากการใช้เครื่องรางและของขลัง ตลอดจนเป็นแนวทางสำหรับนักแสดงหมอลำ คณะหมอลำ ตลอดจนผู้ผลิตสื่อ และผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในแขนงการแสดงหมอลำต่อไป

วัตถุประสงค์ (Objective)

1. เพื่อศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลังเสริมบารมีนักแสดงหมอลำเรื่องต่อกลอนในภาคอีสาน
2. เพื่อศึกษาศึกษาประเภท รูปแบบ และวิธีการใช้เครื่องรางของขลังเสริมบารมีนักแสดงหมอลำเรื่องต่อกลอนในภาคอีสาน

ระเบียบวิธีการศึกษา (Methodology)

การศึกษาเรื่องเครื่องรางและของขลัง : ความเชื่อ ประเภท และรูปแบบการใช้เสริมบารมีนักแสดงหมอลำเรื่องต่อกลอนในภาคอีสาน เป็นการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเน้นการวิจัยภาคสนาม (Field Research) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่จริง ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) นำเสนอในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การคัดเลือกพื้นที่และกลุ่มตัวอย่างภาคสนาม โดยเลือกคณะหมอลำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 3 คณะ ได้แก่ คณะระเบียบวาทะศิลป์ คณะประถมบันเทิงศิลป์ และคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ ซึ่งคัดเลือกจากคณะหมอลำที่มีการแสดงอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 20 ปี มีฐานผู้ชมในพื้นที่จริงมากกว่า 100,000 คนต่อปี และมีเอกลักษณ์ด้านการแต่งกายหรือมีวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเครื่องรางของขลัง

2. การคัดเลือกตัวอย่างนักแสดงสำหรับการวิจัยภาคสนาม โดยคณะผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติของนักแสดงที่จะคัดเลือกว่าต้องเป็นนักแสดงหลักที่สังกัดคณะหมอลำในภาคอีสาน และเป็นนักแสดงหมอลำเรื่องต่อกลอนมีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี มีการแต่งกายหรือมีการใช้สัญลักษณ์ทางความเชื่อเครื่องราง ของขลัง มีฐานผู้ชมในพื้นที่ไม่น้อยกว่า 30,000 คนต่อปี โดยคณะผู้วิจัยคัดเลือกนักแสดงคณะละ 4 คน แบ่งเป็น 2 คู่ พระเอก นางเอก เฉพาะกลุ่มอายุวัยกลางคน (50-36 ปี) รวมทั้งสิ้น 12 คน โดยศึกษาจากสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์การแสดง ในช่วงปี 2567 จำนวน 10 งานแสดง

3. การดำเนินการวิจัยใช้ระยะเวลา 6 เดือน ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ถึงธันวาคม 2567 โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลสองประเภทหลัก คือ แหล่งข้อมูลประเภทภาคสนาม และแหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร สำหรับแหล่งข้อมูลประเภทภาคสนามประกอบด้วยการสังเกตการณ์การแสดงในพื้นที่ การสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักแสดงของคณะหมอลำ ส่วนแหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร หนังสือ บทความวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหมอลำ ความเชื่อ พิธีกรรมเกี่ยวกับการแสดงหมอลำ

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสำรวจแบบบันทึกการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับเก็บข้อมูลจากนักแสดง จำแนกข้อมูลออกเป็นตารางวิเคราะห์ประเภท รูปแบบ และวิธีการใช้เครื่องรางของขลัง ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงข้อเครื่องมือและเนื้อหาการวิจัยจากผู้เชี่ยวชาญ

5. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อสังเกตการณ์และบันทึกการแสดง จากนั้นดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักแสดงที่คัดเลือกในสถานที่ทำการแสดง รวมถึงการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง แล้วจึงนำข้อมูลทั้งหมดมาจัดระบบและจำแนกตามกลุ่มประเภท เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

6. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้าใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านข้อมูล โดยการเปรียบเทียบข้อมูลจากภาคสนามและการสัมภาษณ์ ด้านแหล่งข้อมูลโดยการตรวจสอบจากหลายแหล่งข้อมูลในพื้นที่ และด้านทฤษฎีโดยการใช้แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ผลการวิจัย

ผลการศึกษา (Research Results)

1. เพื่อศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลังที่ใช้เสริมอำนาจบารมีนักแสดงหมอลำเรื่องต่อกลอนในภาคอีสาน

จากการศึกษา พบว่า ความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลังของนักแสดงหมอลำเรื่องต่อกลอนในภาคอีสาน สะท้อนระบบความเชื่อที่ผสมผสานระหว่างพุทธศาสนา ความเชื่อแบบ Animism (ความเชื่อในวิญญาณและสิ่งเหนือธรรมชาติ) และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สั่งสมผ่านการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น โดยสามารถจำแนกความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางที่ใช้เสริมอำนาจบารมีออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านการปกป้องคุ้มครอง

ความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลังด้านการปกป้องคุ้มครอง สะท้อนความเชื่อในการป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับนักแสดง โดยสามารถจำแนกออกเป็น 4 ประเภทหลัก ได้แก่ ประการแรก การป้องกันอุบัติเหตุระหว่างการเดินทาง เนื่องจากคณะหมอลำต้องเดินทางไกลบ่อยครั้ง โดยมักเผชิญกับสภาพจราจรติดขัด ถนนขรุขระ และสภาพอากาศไม่แน่นอน นักแสดงจึงใช้เครื่องรางหลากหลายชนิด เช่น เหรียญพระอาจารย์มั่น เหรียญหลวงปู่ดุลย์ เหรียญหลวงพ่อคูณ พระปิดตา พระขุนแผนแขวนไว้ที่คอ หรือใช้ตะกรุด 9 ดอกครอบจักรวาล ตะกรุดเงินแคล้วคลาดผีแพ้ภัย ตะกรุดมหาอุด ตะกรุดโสพส ห้อยแขวนติดไว้ในรถเดินทาง บางคนยังใช้น้ำมันพระเจ้าห้าพระองค์ น้ำมันเสน่ห์มหาเทพ หรือใช้ผ้ายันต์ห่อพวงมาลัยคล้องกระจกมองหลังเพื่อเสริมความมั่นใจและความรู้สึกปลอดภัยตลอดการเดินทาง ประการที่สอง การป้องกันคุณไสยและอาถรรพ์จากคู่แข่ง เนื่องจากแวดวงการแสดงหมอลำมีการแข่งขันสูง นักแสดงเชื่อว่าคู่แข่งอาจใช้ไสยศาสตร์ขัดขวางการแสดง เช่น ทำให้เสียงร้องหาย เสียงแตก หรือเจ็บป่วยกะทันหัน นักแสดงจึงใช้ว่านไสยเวช ว่านงูเห่า ว่านดอกทอง ว่านมหาเสน่ห์ ติดตัว หรือใช้ผ้าขาวม้าที่ผ่านการปลุกเสก เส้นฝ้ายสายสิญจน์ผูกไว้ที่เอวหรือข้อมือ นักแสดงบางคนใช้ผงพรายกุมาร ผงเทพจำนรรจ์ ผงตะกั่วเก้าเสาโรยรอบเวทีแสดง หรือใช้ลูกอมสมุนไพร ที่ได้รับการปลุกเสกเพื่อป้องกันพลังงานด้านลบจากคู่แข่งหรือผู้ไม่หวังดีประการที่สาม การป้องกันภูตผีปีศาจและสิ่งชั่วร้าย บ่อยครั้งที่ทำการแสดงกลางคืนในพื้นที่ห่างไกลหรือเขตป่าเขา นักแสดงมีความเชื่อเรื่องการปฏิบัติตนพลาดพลั้งต่อการลบหลู่ผีสางนางไม้ วิญญาณเจ้าที่ หรือผีตายโหงในเขตพื้นที่ทำการแสดง นักแสดงบางคนอาจสิ่งของสะสมบูชา เช่น ลูกประคำ ลูกกระสุนปลุกเสก ลูกปัดดินเผา ลูกปัดจากเมล็ดพืช หรือผ้ายันต์ ผ้าประเจียด ผ้าแดงที่จารึกคาถา

วางไว้ใต้หมอนหรือใกล้ที่นอน หรือเก็บไว้ในกระเป๋า พร้อมทั้งมีพิธีกรรมเฉพาะตน เช่น การจุดธูปไหว้เจ้าที่ และการท่องคาถาปลุกเสก ก่อนสัมผัสเครื่องรางเพื่อให้เกิดอนุภาพการปกป้องคุ้มครอง และประการสุดท้าย การคุ้มครองร่างกายและรักษาสมดุลพลังกายพลังใจ การแสดงที่ยาวนาน 10-8 ชั่วโมง ทำให้นักแสดงต้องเผชิญความเหนื่อยล้า ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ และอาการป่วยเล็กน้อย นักแสดงเชื่อว่าการใช้แหวนหยก แหวนนพเก้า กำไลทองเหลือง กำไลเงิน ที่ฝังด้วยหินนิล หินโกเมน หินเสือ หินมณีใต้น้ำนำโชค เพื่อเสริมพลังกายใจให้ทนทาน นอกจากนี้บางกรณียังใช้ ว่านหางจระเข้ ใบมะขามเทศ รากงิ้ว ที่ผ่านพิธีกรรมปลุกเสกแช่น้ำรับประทาน หรือใช้น้ำมันสมุนไพร คือน้ำมันกระดูกงู นวดบริเวณคอและต้นแขนก่อนขึ้นเวที เพื่อป้องกันภัยจากสัตว์มีพิษและรักษาสมดุลพลังกายพลังใจให้เข้มแข็งไม่ย่อท้อ

1.2 ด้านความสำเร็จในการแสดง

ความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลังด้านความสำเร็จในการแสดง เป็นความเชื่อในการเสริมบารมีเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือต่อผู้ชม โดยสามารถจำแนกออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ประการแรก การเสริมบารมีและสร้างภาพลักษณ์ นักแสดงใช้เครื่องรางเพื่อสร้างภาพลักษณ์และการยอมรับในวงการ เช่น พระสมเด็จสมปรารถนาจากวัดพระธาตุเชิงชุม ตะกรุดเงินที่จารึกคาถา พระปิดตาหลวงปู่ทวด เหรียญรุ่นแรกหลวงพ่อคูณ ช่วยสร้างความน่าเชื่อถือและส่งผลต่อฐานผู้ชมผ่าน YouTube, TikTok และไลฟ์สตรีมมิ่ง นักแสดงหลายคนเชื่อว่าเครื่องรางช่วยเสริมพลังจิตใจและทำให้การแสดงดูมีมนต์ขลัง นอกจากนี้ยังเสริมอำนาจบารมีสร้างความเคารพจากสมาชิกคณะ และเสริมบุคลิกภาพให้สง่างาม เช่น การแต่งกายด้วยผ้าไหมอีสานทอมือประดับด้วยกำไลเงิน กำไลทองคำ สร้อยคอพระ แหวนหยก ที่ผ่านพิธีกรรม เพื่อให้ดูมีเสน่ห์และโดดเด่น ประการที่สอง การเพิ่มความสามารถทางการแสดง นักแสดงหมอลำเชื่อว่าเครื่องรางมีความสำคัญต่อการเสริมพลังเสียงให้ไพเราะ กังวาน และทรงพลัง โดยนักแสดงบางคนใช้ลูกแก้ว ลูกประคำ แหวนหยก แหวนเพชรน้ำงาม กำไลนาค โดยเชื่อว่าทำให้ชื่อเสียงดังกังวานผู้ชมตราตรึงใจ นอกจากนี้ยังใช้ผ้ายันต์ขนาดเล็กติดไว้ในกระเป๋าเสื้อเพื่อเพิ่มความแม่นยำในการจดจำบทกลอนลำ และป้องกันการลืมบทกลอนกลางเวที นักแสดงบางคนใช้น้ำมันพระเจ้าห้าพระองค์ นวดเสน่ห์มหานิยม ทาที่คอเพื่อเสริมพลังเสียง หรือใช้ว่านมหาเสน่ห์ ทาริมฝีปากเพื่อเสริมปฏิภาณไหวพริบในการร้องบทกลอนที่ต้องโต้ตอบกับคู่แสดงประการที่สาม ความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางผสมผสานกับพิธีกรรมหมอลำ เช่น การไหว้ครู การรำถวาย การจุดธูปไหว้เจ้าที่ การบูชาพระพิฆเนศ (เทพเจ้าแห่งศิลปะ) เพื่อเรียกพลังจากเครื่องรางให้การแสดงสมบูรณ์แบบ นักแสดงมักใช้ธูปหอม เทียนแดง ดอกไม้ บางคณะมีการใช้หัวโขนครูพ่อแก่ รูปหล่อพระพิฆเนศ ตั้งไว้หลังเวทีเพื่อขอพรให้การแสดงประสบความสำเร็จและได้รับการตอบรับที่ดีจากผู้ชม

1.3 ด้านความมั่นคงทางอาชีพ

สำหรับความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลังด้านความมั่นคงทางอาชีพ ผสมผสานความเชื่อทางไสยศาสตร์กับการประกอบอาชีพนักแสดงหมอลำในยุคสมัยใหม่ โดยสามารถจำแนกออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ ประการแรก การเสริมโชคลาภและดึงดูดงานแสดง นักแสดงใช้เครื่องรางเพื่อดึงดูดงานแสดงซึ่งเป็นแหล่งรายได้หลัก โดยนักแสดงบางคนเลือกใช้เหรียญโบราณจากวัดพระธาตุพนม เหรียญหลวงปู่ทวด เหรียญพระอาจารย์มั่น ผ้ายันต์จารึกคาถาเสริมโชคลาภ ตะกรุดมหาลาภ ตะกรุดเงินเนื้อดีที่ปลุกเสกโดยหมอธรรมผู้มีชื่อเสียง โดยเชื่อว่าช่วยให้ได้รับงานมากขึ้นทั้งจากผู้จัดงานในท้องถิ่นและผู้ว่าจ้างจากต่างจังหวัด บางคนใช้พระนาคปรก พระสังกัจจายน์ พระปิดตา พกติดตัวเพื่อเสริมความมั่นใจในการเจรจาค่าตอบแทนและเสนอตัวสำหรับงานแสดงขนาดใหญ่ นอกจากนี้ยังใช้เหรียญกษาปณ์พญาเต่าเรือน เก็บไว้ในกระเป๋าเพื่อเรียกเงินเรียกทองและลดความกังวลจากความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ เช่น ช่วงวิกฤตเศรษฐกิจจากโรคระบาดโควิด 19- เป็นต้น ประการที่สอง การรักษารายได้และความต่อเนื่องของงาน นักแสดงบางคณะบูรณาการนำเครื่องรางของตนมาร่วมพิธีไหว้ครูก่อนทำการแสดงเพื่อขอพรให้มีงานจ้างเข้ามาอย่างต่อเนื่อง นักแสดงเชื่อว่าเครื่องรางช่วยให้ได้รับการแนะนำปากต่อปากจากผู้สนับสนุน ส่งผลให้มีโอกาสงานเพิ่มขึ้น เช่น การถูกเชิญไปแสดงในงานบุญของวัดใกล้เคียงหรือชุมชนอื่นๆ ประการที่สาม การรักษาฐานแฟนคลับและเสริมชื่อเสียง มีอิทธิพลต่อความมั่นคงทางรายได้และชื่อเสียง นักแสดงใช้เครื่องรางเพื่อเสริมเสน่ห์และความน่าจดจำ เช่น กำไลเงินฝังหยก กำไลทองคำ แหวนเพชรน้ำงาม สร้อยคอพระ แหวนนพเก้า เพื่อให้การแต่งกายและการแสดงดูมีมนต์ขลังและสร้างความผูกพันทางอารมณ์กับผู้ชม บางครั้งนักแสดงได้มอบของขวัญเล็กๆ น้อยๆ ที่เกี่ยวข้องกับเครื่องรางให้แฟนคลับภายในงานแสดง เช่น สายฝ้ายผูกแขนที่ปลุกเสก กำไลข้อมือสแตนเลส เหรียญที่ระลึก ผ้ายันต์ขนาดเล็ก เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดี นอกจากนี้ยังใช้เครื่องราง เช่น ผ้ายันต์ป้องกัน และตะกรุด เพื่อปกป้องชื่อเสียงจากข่าวลือที่อาจกระทบต่อภาพลักษณ์ เช่น การถูกกล่าวหาว่าลอกเลียนการแสดงหรือปัญหาภายในคณะ โดยเชื่อว่าเครื่องรางช่วยสร้างเกราะป้องกันทางจิตวิญญาณให้อาชีพดำเนินไปอย่างราบรื่น ประการที่สี่ การปรับตัวในยุคดิจิทัล นักแสดงหมอลำต้องปรับตัวด้วยการผสมผสานการแสดงสดกับการเผยแพร่การแสดงแบบออนไลน์ เช่น การสร้างช่อง YouTube การไลฟ์สดผ่าน Facebook Live การอัปโหลดคลิปสั้นบน TikTok เพื่อสร้างรายได้หลากหลายช่องทาง นักแสดงบางคณะใช้เครื่องรางที่ถูกเรียกว่า ตะกรุดดิจิทัล หรือ ผ้ายันต์อิเล็กทรอนิกส์ ที่ปรับรูปแบบ

จากตะกรุดโบราณมาเป็นรูปแบบสมัยใหม่ ที่เข้าถึงผ่านแอปพลิเคชันและ QR Code เช่น แผ่นโลหะจารึกคาถาติดกับโทรศัพท์มือถือ ภาพพื้นหลังมือถือที่เป็นลวดลายอักษรอาคม สติกเกอร์ยันต์มือถือ โดยเชื่อว่าช่วยให้วิดีโอได้รับยอดวิวและยอดการแชร์สูงขึ้น ส่งผลให้มีรายได้เพิ่มจากสปอนเซอร์ออนไลน์หรือการขายสินค้าผ่าน Shopee, Lazada นอกจากนี้ยังเชื่อว่าช่วยป้องกันปัญหาทางเทคนิค เช่น สัญญาณอินเทอร์เน็ตขัดข้อง การถูกแฮกบัญชีโซเชียล โดยนักแสดงมักทำพิธีกรรมก่อนไลฟ์ออนไลน์บนแพลตฟอร์ม คือการสวดคาถาไหว้เครื่องราง เพื่อขอพรให้การถ่ายทอดสดราบรื่นและมีผู้ชมเข้ามาชมจำนวนมาก

กล่าวได้ว่า ความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลังที่ใช้เสริมอำนาจบารมีนักแสดงหมอลำเรื่องต่อกลอนในภาคอีสาน เป็นระบบความเชื่อที่หลอมรวมศาสนา ความเชื่อพื้นบ้าน และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยนักแสดงหมอลำใช้เครื่องรางหลากหลายประเภท ได้แก่ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางพุทธศาสนา สมุนไพรและวัตถุจากธรรมชาติ และสิ่งของที่เชื่อมโยงกับบรรพบุรุษ เพื่อเสริมสร้างเสน่ห์ ความมั่นใจ ป้องกันอันตราย และเชื่อมต่อกับพลังเหนือธรรมชาติ ความเชื่อดังกล่าวทำหน้าที่เป็นเครื่องมือทางจิตวิญญาณที่ช่วยเสริมความมั่นใจในการแสดงและสะท้องให้เห็นถึงคุณค่าของความเชื่อพื้นบ้านยังคงมีบทบาทสำคัญในการดำรงชีพของนักแสดงหมอลำในบริบทสมัยใหม่

2. เพื่อศึกษาประเภท รูปแบบ และวิธีการใช้เครื่องรางของขลังเสริมบารมีนักแสดงหมอลำเรื่องต่อกลอนในภาคอีสาน

จากการศึกษา พบว่า การศึกษาเครื่องรางของนักแสดงหมอลำเรื่องต่อกลอนในภาคอีสานชี้ให้เห็นถึงระบบความเชื่อที่ซับซ้อนและหลากหลาย ความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางและของขลังที่นักแสดงล้วนใช้เพื่อเสริมบารมี สามารถจำแนกออกได้ 3 มิติ ที่สะท้อนถึงระบบความเชื่อแบบผสมผสานระหว่างพุทธศาสนา ความเชื่อในวิญญาณธรรมชาติ และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น นอกจากการใช้เครื่องรางและของขลังเพื่อปกป้องตัวเอง นักแสดงหมอลำยังใช้เพื่อเพิ่มโอกาสในการทำงานและเป็นพลังกายพลังใจที่นำไปสู่ความสำเร็จในอาชีพ โดยเฉพาะในยุคสมัยใหม่ที่ต้องแข่งขันกับสื่อดิจิทัลจากการใช้แพลตฟอร์ม หรือการแสดงออนไลน์ โดยประเภท รูปแบบ และการใช้เครื่องรางของขลังเสริมบารมีนักแสดงหมอลำเรื่องต่อกลอนในภาคอีสาน มีดังนี้

2.1 ประเภท รูปแบบเครื่องรางของขลังเสริมบารมีนักแสดงหมอลำเรื่องต่อกลอนในภาคอีสาน

สำหรับประเภท รูปแบบ และวิธีการใช้เครื่องรางและของขลังที่เป็นที่นิยมในแวดวงการนักแสดงหมอลำภาคอีสาน คณะผู้วิจัยสามารถจำแนกประเภทสามารถแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางพุทธศาสนา 2) ธรรมชาติและสมุนไพร 3) พิธีกรรมพื้นบ้านและวิญญาณบรรพบุรุษ และ 4) เครื่องรางและของขลังดิจิทัล รายละเอียดดังนี้

2.1.1 เครื่องรางของขลังจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางพุทธศาสนา เครื่องรางประเภทที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนานับเป็นองค์ประกอบสำคัญของนักแสดงหมอลำ เป็นสัญลักษณ์ของความเชื่อและการยึดมั่นในหลักธรรมทางพุทธศาสนา ขณะเดียวกันยังเป็นเครื่องมือเสริมสร้างความมั่นใจ เสริมบารมี และพลังใจในการขึ้นแสดงบนเวที การใช้เครื่องรางทางศาสนาเป็นความเชื่อที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ แสดงออกถึงความเคารพต่อศาสนา ความกตัญญูต่อครูบาอาจารย์ และการยอมรับในพลังแห่งความศรัทธาที่ช่วยเหลือและคุ้มครองในยามเผชิญความท้าทายบนเวที ได้แก่

1. พระเครื่อง พระกรุ เป็นเครื่องรางที่ได้รับความนิยมสูงสุดในหมู่นักแสดงหมอลำ โดยเฉพาะพระสมเด็จโตที่ได้รับการยกย่องว่ามีพลังและบารมีสูงสุด ความเชื่อมาจากความเคารพต่อสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (โต พรหมรังสี) พระเกจิอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิในประวัติศาสตร์พุทธศาสนาไทย การมีพระสมเด็จโตติดตัวทำให้นักแสดงรู้สึกได้รับการคุ้มครองจากพระรัตนตรัย มีความมั่นใจ สงบใจ และสามารถแสดงได้เต็มศักยภาพ นอกจากนี้ยังมีพระกรุที่ได้รับความนิยมสูง คือพระกรุจากวัดพระธาตุพนม เป็นวัดที่มีความสำคัญสูงสุดในภาคอีสานเพราะเป็นที่ประดิษฐานพระอุรังธาตุและพระอัฐิธาตุของพระพุทธเจ้า พระเครื่องจากวัดพระธาตุพนมจึงได้รับการยกย่องว่ามีพลังและความศักดิ์สิทธิ์สูง นักแสดงที่มีพระเครื่องจากวัดพระธาตุพนมไว้ครอบครองบูชารู้สึกภาคภูมิใจ มั่นใจ และดูน่าเกรงขาม ทั้งนี้ การเลือกพระเครื่องไม่ได้ขึ้นอยู่กับราคาหรือความหายาก แต่นักแสดงจะพิจารณาถึงความเหมาะสมกับตัวเอง ความรู้สึกเมื่อสวมใส่ และประสบการณ์หรือปาฏิหาริย์ที่เกิดขึ้นกับตน โดยเชื่อว่าพระเครื่องที่สัมผัสพลังงานปกป้องได้ คือ ทำให้รู้สึกสงบใจ มั่นใจ และส่งอิทธิพลต่อพลังจิตใจให้แสดงได้อย่างเต็มที่

2. ตะกรุดเงิน ตะกรุดทองแดง เป็นเครื่องรางที่จารึกคาถาโดยหมอธรรมผู้มีชื่อเสียง มีรูปลักษณ์เรียบง่ายและสะดวกต่อการพกพา นักแสดงเชื่อว่าพลังมาจากคำหรืออักษรที่จารึกไว้ภายในม้วนโลหะ ตะกรุดเงินมีพลังสร้างความสงบใจและความใสสะอาดทางจิตใจ ช่วยขจัดความคิดที่ไม่ดีและพลังงานลบที่อาจขัดขวางการแสดง เหมาะสำหรับการแสดงที่ต้องการความละเอียดอ่อนและการสื่อสารที่ลึกซึ้งกับผู้ชม ขณะที่ตะกรุดทองแดงมีพลังแห่งความอบอุ่นและการเสริมเสน่ห์ ให้พลังงานร้อนต่อจิตใจและเพิ่มความมั่นใจ เหมาะสำหรับการแสดงที่ต้องการความสนุกสนานและการมีส่วนร่วมจากผู้ชม สิ่งที่นักแสดงให้ความสำคัญมากที่สุดคือ ชื่อเสียงและความสามารถของหมอธรรมผู้จารึกคาถา โดยเชื่อว่าพลังของตะกรุดมาจากความบริสุทธิ์ใจและความรู้ทางธรรมะของผู้จารึก หมอธรรมที่มีศีลธรรมสูงและมีความรู้ลึกซึ้งในคาถาและมนต์จะสามารถถ่ายทอดพลังลงในตะกรุด

ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ยันต์และผ้ายันต์ เป็นเครื่องรางที่มีความซับซ้อนและหลากหลายทั้งรูปแบบ วัสดุ และวิธีการจารึก นักแสดงเชื่อว่ายันต์นำพาพลังทางจิตวิญญาณผ่านสัญลักษณ์ตัวอักษร แต่ละเส้น แต่ละจุด และแต่ละตัวอักษรล้วนมีความหมายและพลังเฉพาะที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตและการแสดง โดยนักแสดงเชื่อว่าคำจารึก สามารถช่วยเสริมบารมีแบบเจาะจง ละเอียด และชัดเจน มักใช้สำหรับจุดประสงค์บางประการ เช่น ป้องกันอันตรายในการเดินทาง เสริมความมั่นใจก่อนขึ้นเวที หรือขอพรให้การแสดงประสบความสำเร็จ โดยผ้ายันต์ได้รับความเชื่อถือด้านความคงทนและพลังทางจิตวิญญาณที่ยั่งยืน เนื่องจากผ้ามีคุณสมบัติอ่อนนุ่มและสามารถดูดซับเก็บรักษาพลังได้ดีกว่ายันต์แบบกระดาษ ใช้สำหรับป้องกันภัยในระยะยาวหรือเสริมบารมีอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ นักแสดงยังเชื่อว่ายันต์และผ้ายันต์สามารถป้องกันพลังงานลบจากแหล่งต่าง ๆ เช่น การถูกขัดขวางจากคู่แข่ง ผู้อิจฉาริษยา หรือวิญญาณร้าย ทำหน้าที่เสมือนเกราะป้องกันทางจิตวิญญาณที่ช่วยให้นักแสดงสามารถแสดงได้อย่างปลอดภัย

2.1.2 เครื่องรางของขลังจากธรรมชาติและสมุนไพร

นักแสดงหมอลำมีความเชื่อในพลังของธรรมชาติและสมุนไพรที่สามารถเสริมสร้างความสามารถในการแสดง เสริมบารมีและเสน่ห์ ตลอดจนป้องกันอันตราย การใช้เครื่องรางจากธรรมชาติสะท้อนความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับคุณสมบัติและพลังของสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติที่ได้รับการสั่งสมและถ่ายทอดจากบรมครูหรือบรรพบุรุษ โดยเชื่อว่าธรรมชาติเป็นแหล่งพลังงานที่ยิ่งใหญ่และบริสุทธิ์ ไม่ถูกปนเปื้อนด้วยสิ่งแปลกปลอมที่ลดทอนพลัง เครื่องรางจากธรรมชาติมีพลังงานเฉพาะตัวที่ส่งผลต่อพลังงานของมนุษย์และช่วยเสริมสร้างสภาพทางกายภาพ จิตใจ และจิตวิญญาณได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. สมุนไพรศักดิ์สิทธิ์ ได้แก่ ว่านมหาเสน่ห์ รากมะยม และรากตะเคียน ใช้เป็นสื่อกลางเชื่อมต่อกับพลังทางจิตวิญญาณและพลังของธรรมชาติ ว่านมหาเสน่ห์ เป็นสมุนไพรที่ได้รับความนิยมสูงสุด เชื่อว่ามีพลังปรับเปลี่ยนออร่าและพลังงานให้มีความน่าดึงดูด ไม่เพียงในด้านรูปลักษณ์ แต่ยังรวมถึงบุคลิกภาพ การพูดจา และการแสดงออกที่ทำให้ผู้ชมเกิดความประทับใจและความผูกพัน รากมะยม มีบทบาทในการป้องกันและขับไล่สิ่งชั่วร้าย เชื่อว่ามีพลังสร้างเกราะป้องกันทางจิตวิญญาณ ช่วยให้แสดงได้อย่างปลอดภัยจากวิญญาณร้าย พลังงานด้านลบ หรือความอิจฉาริษยาจากคู่แข่ง ความเชื่อมาจากการสังเกตว่า ต้นมะยมแข็งแกร่งและเติบโตได้ในสภาพแวดล้อมที่ยากลำบาก คุณสมบัติดังกล่าวจะถ่ายทอดไปสู่ผู้ใช้ ทำให้มีความแข็งแกร่งทางจิตใจ ความกล้าหาญ และความมั่นใจในการแสดง รากและดอกตะเคียน เป็นสมุนไพรแห่งความรักและความผูกพัน เชื่อว่ามีพลังสร้างสายสัมพันธ์ทางอารมณ์และจิตใจที่มั่นคงและยาวนาน ทำให้ผู้ชมชื่นชอบการแสดงและรู้สึกผูกพัน ความเชื่อมาจากการสังเกตว่าดอกตะเคียนสวยงามและหอมหวน สามารถดึงดูดแมลงและสัตว์ได้อย่างต่อเนื่อง การใช้รากตะเคียนจึงเป็นการลงทุนระยะยาวสำหรับการสร้างฐานแฟนคลับที่มั่นคง

2. หินและแร่ธาตุ ได้แก่ หินหยกเขียว และหินตาแมว เป็นเครื่องรางที่มีพลังทางจิตวิญญาณและความคงทน โดยเชื่อว่าพลังที่คงทนถาวรส่งผลต่อผู้ใช้ได้อย่างต่อเนื่องและยาวนาน หินหยกเขียว เป็นหินมงคลที่ได้รับความเชื่อถือเรื่องการนำโชคลาภและความเจริญรุ่งเรือง นักแสดงหมอลำเชื่อว่าช่วยให้การแสดงประสบความสำเร็จ ได้รับค่าตอบแทนที่คุ้มค่า และสร้างความมั่นคงทางการเงิน นอกจากนี้ยังมีพลังปกป้องจากอันตรายและโรคภัยไข้เจ็บ สำคัญสำหรับนักแสดงที่ต้องเดินทางไปแสดงในที่ต่าง ๆ โดยเชื่อว่าหินหยกที่มีสีเขียวสดใสและโปร่งแสงจะมีพลังแข็งแกร่ง ขณะที่ หินตาแมว มีความเชื่อเกี่ยวกับการมองเห็นสิ่งที่ซ่อนเร้นและการป้องกันจากสายตาชั่วร้าย เชื่อว่าช่วยให้สามารถรับรู้และเข้าใจพลังงานของผู้ชม ทำให้สามารถดลใจช่วยให้เกิดการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ปรับการแสดงให้เหมาะสมกับบรรยากาศและความต้องการของผู้ชมในแต่ละครั้ง เป็นทักษะสำคัญของการแสดงหมอลำที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ชมอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ยังเชื่อว่า หินและแร่ธาตุ มีคุณสมบัติสะท้อนความชั่วร้ายกลับไปสู่ผู้ตั้งใจร้าย ทำหน้าที่เสมือนกระจกที่สะท้อนความชั่วร้ายกลับไปยังต้นทาง การมีหินตาแมวจึงช่วยป้องกันตัวเองและสร้างความสมดุลในการต่อสู้กับพลังงานลบต่าง ๆ

2.1.3 เครื่องรางของขลังจากพิธีกรรมพื้นบ้านและวิญญาณบรรพบุรุษ

การแสดงหมอลำมีความเชื่อมโยงกับพิธีกรรมพื้นบ้านที่เกี่ยวข้องกับวิญญาณบรรพบุรุษ การเชื่อมต่อกับพลังแห่งอดีต และการสืบทอดภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดมาจากรุ่นสู่รุ่น ความเชื่อเรื่องวิญญาณบรรพบุรุษในวัฒนธรรมอีสานและการแสดงหมอลำมีรากฐานจากการผสมผสานระหว่างความเชื่อดั้งเดิม (เรื่องแถน) ศาสนาพุทธ และศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ชาวอีสานเชื่อว่าเมื่อบุคคลเสียชีวิต วิญญาณจะไม่หายไปโดยสิ้นเชิง แต่จะคงอยู่และสามารถมีอิทธิพลต่อโลกของคนเป็นได้ โดยเฉพาะบรรพบุรุษที่มีความดีความชอบ มีภูมิปัญญา หรือมีความสามารถพิเศษในการแสดงหมอลำ วิญญาณบรรพบุรุษมีสถานะเป็นผู้คุ้มครอง ให้คำแนะนำ และมอบพลังให้กับลูกหลาน และการที่นักแสดงหมอลำเชื่อมต่อกับวิญญาณบรรพบุรุษจึงเป็นการแสดงความกตัญญูอีกวิธีการหนึ่งที่ช่วยให้อำนาจบารมีของนักแสดงน่าเกรงขามและเป็นที่ชื่นชมในสังคม โดยเครื่องรางของขลังจากพิธีกรรมพื้นบ้านและวิญญาณบรรพบุรุษที่นักแสดงหมอลำนำมาใช้ ดังนี้

1. ผ้าจากบรรพบุรุษ เช่น ผ้าขาวม้า และเศษผ้าจากบรรพบุรุษ ผ้าขาวม้า หรือเรียกว่า ผ้าขอขมา ใช้ในพิธีกรรมไหว้ครูหรือพิธีขอพรก่อนการแสดง เป็นผ้าที่มีลวดลายสีเขียวหรือสีแดง เชื่อว่ามีพลังพิเศษในการเชื่อมต่อกับโลกวิญญาณ สีขาวเป็นสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์และความศักดิ์สิทธิ์ ขณะที่ลวดลายสลับสีเป็นตารางเชื่อว่าเป็นตัวแทนของพาหนะที่พาวิญญาณบรรพบุรุษเดินทางมาสู่โลกของมนุษย์ คำว่า ม้า หมายถึงสัตว์ที่มีความเร็ว ความแข็งแกร่ง และความสามารถในการข้ามผ่านขอบเขต นักแสดงหมอลำเชื่อว่าหากนำผ้าขาวม้ามาผูกรอบศีรษะ คาดบ่า หรือคาดเอวในพิธีไหว้ครูก่อนแสดง จะเป็นการเปิดช่องทางให้วิญญาณบรรพบุรุษที่เก่งกล้าด้านการแสดงสามารถเข้าถึงจิตใจและความคิดได้ง่ายขึ้น เสริมสร้างความแข็งแกร่งทางกายภาพ และสร้างเกราะป้องกัน ขณะที่ผ้าเศษของบรรพบุรุษ นับเป็นเครื่องรางที่มีคุณค่าทางจิตใจ เป็นผ้าที่เคยสัมผัสกับร่างกายของบรรพบุรุษ โดยเฉพาะผ้าถุงหรือผ้าโสร่งที่บรรพบุรุษหมอลำใช้ในพิธีกรรมไหว้ครู นักแสดงเชื่อว่าผ้าเศษดังกล่าวได้บรรจุความทรงจำ ความรัก และพลังชีวิตของผู้ที่เคยสวมใส่ แต่ละเส้นใยซึมซับด้วยประสบการณ์ชีวิต ความสุข และภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ทำให้รู้สึกได้รับการสนับสนุนและคุ้มครองตลอดการแสดงเมื่อได้พกติดตัว

2. ฟันและเถ้ากระดูกของบรรพบุรุษ เป็นเครื่องรางที่มีพลังและความศักดิ์สิทธิ์ที่นักแสดงหมอลำนำมาเคารพบูชา โดยเชื่อว่ายังคงมีพลังและความทรงจำของผู้ที่เคยเป็นเจ้าของอยู่ เช่น ฟันบรรพบุรุษ มักเป็นฟันที่หลุดออกมาตามธรรมชาติในช่วงชีวิตของบรรพบุรุษหรือฟันที่เก็บไว้หลังจากการรักษาฟัน ไม่ใช่การดึงฟันออกมาโดยเจตนาหลังเสียชีวิต ขณะที่เถ้ากระดูกเป็นส่วนเล็กๆ ที่เก็บไว้หลังพิธีเผาศพ โดยได้รับการอนุญาตจากครอบครัวและผ่านพิธีกรรมทางศาสนาอย่างถูกต้อง นักแสดงหมอลำเลือกเคารพเครื่องรางดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญต่อการแสดง มักเก็บไว้ในภาชนะเล็กๆ ที่ทำจากโลหะมีค่า แล้วแขวนไว้ที่คอหรือเก็บไว้ในกระเป๋าที่ปลอดภัย ก่อนการแสดงแต่ละครั้ง นักแสดงจะทำพิธีกราบไหว้และขอพรจากฟันและเถ้ากระดูกของบรรพบุรุษ อธิบายเหตุผลที่ต้องการใช้พลังของท่าน และสัญญาว่าจะใช้เพื่อการดี เพื่อเกียรติยศของครอบครัวและการอุทิศตนต่ออาชีพ ทั้งนี้ การใช้เครื่องรางประเภทนี้จะใช้เฉพาะในการแสดงที่สำคัญ หรือในช่วงที่ต้องการพลังงานพิเศษเท่านั้น เช่น การเข้าห้องบันทึกเสียง หรือการบันทึกการแสดงสดเพื่อจัดจำหน่าย เป็นต้น

2.1.4 เครื่องรางและของขลังดิจิทัล

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในทุกด้านของชีวิต การแสดงหมอลำได้เกิดการปรับตัวอย่างก้าวกระโดดในด้านความเชื่อได้ปรากฏการใช้เครื่องรางดิจิทัลในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ ตะกรุด ผ้ายันต์อิเล็กทรอนิกส์ และ ยันต์สติกเกอร์แปะมือถือ เป็นนวัตกรรมใหม่ในแวดวงการแสดงหมอลำที่สะท้อนการผสมผสานระหว่างความเชื่อดั้งเดิมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ นักแสดงนำภาพยันต์หรือสัญลักษณ์ศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ มาใช้เป็นภาพพื้นหลังหน้าจอโทรศัพท์มือถือ หรือติดไว้บนเคสมือถือ โดยเชื่อว่าภาพตะกรุดและผ้ายันต์อิเล็กทรอนิกส์ มีพลังทางจิตวิญญาณเช่นเดียวกับยันต์แบบดั้งเดิมที่เขียนบนผ้าหรือโลหะ ความแตกต่างคือความสะดวกในการพกพาและการเข้าถึง เนื่องจากโทรศัพท์มือถือเป็นอุปกรณ์ที่นักแสดงใช้งานประจำวันและพกพาติดตัวอยู่ตลอดเวลา การมีภาพยันต์ดิจิทัลติดตัวอยู่เสมอจึงทำให้นักแสดงรู้สึกได้รับการคุ้มครองและเสริมพลังอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะอยู่ที่ใดหรือในสถานการณ์ใดก็สามารถพึ่งพาพลังจากยันต์ดิจิทัลได้ทันที โดยไม่กังวลว่าจะลืมนำเครื่องรางติดตัวหรือเครื่องรางจะสูญหาย ขณะที่ ยันต์สติกเกอร์แปะมือถือ เป็นรูปแบบเครื่องรางดิจิทัลที่นักแสดงหมอลำสามารถเข้าถึงได้ง่ายและได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในแวดวงนักแสดงหมอลำรุ่นใหม่ เป็นสติกเกอร์อัจฉริยะที่มีเทคโนโลยี QR Code อยู่ภายในเคสโทรศัพท์มือถือ เมื่อนำสมาร์ทโฟนเข้าใกล้หรือสแกนจะสามารถเข้าถึงเนื้อหาดิจิทัลที่เกี่ยวข้องกับยันต์นั้นๆ ได้ เช่น ไฟล์เสียง มนต์คาถา วิดีโอการสวดมนต์ ข้อมูลเกี่ยวกับความหมายและวิธีการใช้ยันต์ โดยสติกเกอร์แต่ละแผ่นจะมียันต์ที่แตกต่างกัน และเนื้อหาที่เข้าถึงได้ก็จะแตกต่างกันไปตามความหมายและการใช้งานของยันต์นั้นๆ นักแสดงเชื่อว่าเครื่องรางของขลังดิจิทัลเป็นทางเลือกที่ช่วยให้การแสดงราบรื่น เป็นที่นิยมรักใคร่ต่อกลุ่มผู้ชม นำมาสู่การมีชื่อเสียงและยกระดับเศรษฐกิจของนักแสดงได้

2.2 การใช้เครื่องรางของขลังเสริมบารมีนักแสดงหมอลำเรื่องต่อกลอนในภาคอีสาน

จากการศึกษาพบว่า การใช้เครื่องรางของขลังเสริมบารมีนักแสดงหมอลำเรื่องต่อกลอนในภาคอีสาน มีเป้าหมายสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ ประการแรก เครื่องรางทำหน้าที่สร้างความมั่นใจและความรู้สึกปลอดภัยทางจิตใจ เป็นสื่อกลางเชื่อมต่อระหว่างโลกมนุษย์กับโลกจิตวิญญาณ ทำให้นักแสดงรู้สึกได้รับการคุ้มครองจากพลังศักดิ์สิทธิ์ ประการที่สอง เครื่องรางเสริมสร้างเสน่ห์และบารมีของนักแสดง ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการแสดงหมอลำเรื่องต่อกลอนที่ต้องอาศัยความคล่องแคล่วทางภาษา ความเฉียบแหลมทางปัญญา และเสน่ห์ส่วนบุคคลที่สามารถครองใจผู้ฟัง ประการที่สาม การมีเครื่องรางที่มีชื่อเสียงหรือมีประวัติศาสตร์เป็นการแสดงสถานะทางสังคมและความเป็นมืออาชีพ เครื่องรางบางชิ้นมีราคาแพงหรือหายาก จึงกลายเป็นสัญลักษณ์ของความสำเร็จและการยอมรับในวงการ ประการสุดท้าย เครื่องรางถือเป็นการลงทุนในอาชีพการแสดง นักแสดงเชื่อว่าเครื่องรางที่ดีจะช่วยเพิ่มโอกาสในการได้งานแสดง ได้รับค่าตอบแทนที่สูงขึ้น สร้างชื่อเสียงในวงการ และสร้างความน่าเชื่อถือให้

กับผู้จ้างงาน จากข้อมูลประเภทและรูปแบบเครื่องรางของขลังเสริมบารมีนักแสดงหมอลำเรื่องต่อกลอนในภาคอีสาน สามารถสรุปวิธีการใช้เครื่องรางของขลังในหวดต่าง ๆ ดังนี้

Table 1. The Use of Sacred Amulets to Enhance the Charisma of Mor Lam Rueang Tor Klon Performers in Northeastern Thailand

Category	Type of Amulet	Purpose of Use	Method of Use	Beliefs and Benefits
Buddhist Sacred Objects	Amulets (Phra Khruang) and Sacred Tablets (Phra Kru)	Enhance charisma, build confidence	Wear on body, worship before performance	Receive protection from the Triple Gem, enhance peace of mind, purify the mind, provide warm energy, increase ability to attract audiences, protect against negative energy, create spiritual armor
	Silver Takrut	Create peace of mind, eliminate negative energy	Carry on body	
	Copper Takrut	Enhance charm, increase confidence		
	Yantra and Yantra Cloth	Protect from danger, enhance charisma	Keep in pocket	
Natural Elements and Herbs	Wan Maha Saneh (Love Charm Herb)	Enhance charm, attract audiences	Carry on body	Increase attractiveness and fascination, create spiritual protective armor and enhance confidence, build good relationships with audiences and establish stable fan base, help performances succeed and protect from illness, help perceive audience energy and reflect evil back
	Tamarind Roots	Protect from evil, enhance courage		
	Takhian Roots	Create bonds, enhance love		
	Green Jade Stone	Bring prosperity and flourishing fortune	Wear as jewelry	
	Cat's Eye Stone	Protect from evil eye, read audience minds		
Folk Rituals and Ancestral Spirits	White Checkered Cloth (Pha Khao Ma)	Connect with ancestral spirits	Tie around head, drape over shoulder, wrap around waist	Open channels for ancestral spirits to reach the mind, receive support and protection from ancestors, receive power and memories of ancestors
	Cloth Fragments from Ancestors	Receive power and wisdom from ancestors	Worship before performance	
	Teeth and Bone Ashes of Ancestors	Request power and assistance	Store in sacred container, worship before performance	
Digital Amulets	Electronic Takrut and Yantra Cloth	Access spiritual power at all times	Play mantra audio files through applications or scan with smartphone	Can invoke mantras in any situation, access mantra audio files, chanting videos, and yantra information
	Yantra Stickers for Mobile Phones	Access yantra content via QR Code		

Figure 1. Visual Diagram of the Use of Sacred Amulets to Enhance the Charisma of Mor Lam Rueang Tor Klon Performers in Northeastern Thailand

Source : Author

สรุปและการอภิปรายผล (Conclusion and Discussion)

การวิจัยเครื่องรางและของขลัง: ความเชื่อ ประเภท และรูปแบบการใช้เสริมบารมีนักแสดงหมอลำเรื่องต่อกลอนในภาคอีสาน สะท้อนระบบความเชื่อที่ผสมผสานระหว่างพุทธศาสนา ความเชื่อในวิญญาณธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติ (Animism) และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดผ่านการถ่ายทอดปากต่อปากและพิธีกรรม โดยเครื่องรางและของขลังทำหน้าที่ปกป้องนักแสดงจากอันตรายทางกายภาพและจิตวิญญาณ สร้างกำลังใจ ส่งผลต่อความสำเร็จในการแสดงและความมั่นคงทางอาชีพ โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่ต้องแข่งขันกับสื่อออนไลน์อย่าง YouTube TikTok และไลฟ์สดบน Facebook จากการศึกษาสรุปได้ว่า

1. ความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลัง สามารถจำแนกออกเป็น 3 มิติหลัก ได้แก่ มิติแรก ด้านการปกป้องคุ้มครอง เน้นป้องกันอันตรายจากอุบัติเหตุระหว่างการเดินทาง สภาพอากาศไม่แน่นอน ภัยธรรมชาติ คุณไสยและอาถรรพ์จากคู่แข่ง พลังงานลบจากวิญญาณชั่วร้าย และอาการเจ็บป่วยระหว่างการแสดง โดยใช้พระเครื่อง ตะกรุดจารึกคาถา ว่านไสยเวช ผ้าขาวม้าปลุกเสก ลูกประคำ และหินศักดิ์สิทธิ์ มิติที่สอง ด้านความสำเร็จในการแสดง เน้นการใช้เครื่องรางเสริมบารมี เพิ่มเสน่ห์ พลังเสียง ความแม่นยำในการจดจำบทกลอน และปฏิภาณไหวพริบ โดยใช้พระเครื่อง ตะกรุดเงินจารึกคาถา และผ้ายันต์ ผ่านพิธีกรรมไหว้ครูและบูชาเทพเจ้า มิติที่สาม ด้านความมั่นคงทางอาชีพ เน้นการใช้เครื่องรางเสริมโชคลาภ ดึงดูดผู้ว่าจ้าง รักษาฐานแฟนคลับ และสร้างรายได้จากช่องทางออนไลน์ โดยใช้ผ้ายันต์เสริมโชคลาภ กำไลเงินฝังหินศักดิ์สิทธิ์ และเครื่องรางดิจิทัล เช่น ตะกรุดดิจิทัล ผ้ายันต์อิเล็กทรอนิกส์ สติกเกอร์ติดโทรศัพท์

2. ประเภท รูปแบบ และวิธีการใช้เครื่องรางของขลัง จำแนกออกเป็น 4 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1) สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางพุทธศาสนา เช่น พระเครื่องจากวัดพระธาตุพนม ตะกรุดจารึกคาถา ผ้ายันต์ 2) ธรรมชาติและสมุนไพร เช่น ว่านมหาเสน่ห์ รากมะยม รากตะเคียน หินหยกเขียว หินตาแมว 3) พิธีกรรมพื้นบ้านและวิญญาณบรรพบุรุษ เช่น ผ้าขาวม้า เศษผ้าจากบรรพบุรุษ ฟันหรือเถ้ากระดูก และ 4) เครื่องรางดิจิทัล เช่น ตะกรุดอิเล็กทรอนิกส์ผ่านแอพพลิเคชั่น ยันต์สติกเกอร์ QR Code โดยมีวิธีการใช้ที่เน้นการสวมใส่ พกติดตัว บูชาก่อนแสดง หรือเปิดผ่านแอพ เพื่อบรรลุเป้าหมาย 4 ประการ คือ การสร้างความมั่นใจ เสริมเสน่ห์การแสดง สร้างสถานะทางสังคม และเพิ่มความมั่นคงในการลงทุนทางอาชีพ

จากผลการศึกษาสอดคล้องกับทฤษฎีลัทธิหน้าที่นิยม (Functionalism) พบว่าเครื่องรางของขลังทำหน้าที่เป็นเครื่องมือจิตวิทยาในการรับมือความไม่แน่นอน [12] เช่น อุบัติเหตุระหว่างการเดินทาง การแข่งขันในวงการ และความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ ซึ่งช่วยลดความเครียดและรักษาสมดุลจิตใจของนักแสดงหมอลำ นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism) ที่กล่าวว่าความหมายของเครื่องรางเกิดจากการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม [13] โดยเครื่องรางกลายเป็นสัญลักษณ์ของสถานะและความเคารพในวงการหมอลำ ซึ่งไม่ใช่เพียงศรัทธาส่วนบุคคล แต่เป็นผลจากการตีความร่วมกันในแวดวงนักแสดงหมอลำและผู้ชม ในมิติความมั่นคงทางอาชีพ ผลการวิจัยสะท้อนการปรับตัวของความเชื่อดั้งเดิมให้เข้ากับยุคดิจิทัล สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการผสมผสานทางวัฒนธรรม (Cultural Hybridity) ที่อธิบายการผสมผสานวัฒนธรรมดั้งเดิมกับสมัยใหม่เพื่อสร้างอัตลักษณ์ใหม่ [14] โดยนักแสดงหมอลำใช้เครื่องรางดิจิทัลเพื่อรับมือความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจและการแข่งขันในช่องทางออนไลน์ ซึ่งช่วยให้เห็นว่าความเชื่อในเครื่องรางช่วยรักษาวัฒนธรรมอีสานท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ โดยสร้างรูปแบบความเชื่อที่ยั่งยืนในลักษณะที่ยืดหยุ่น หรือเรียกว่า ความเชื่อแบบไฮบริด ทั้งนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับ Pranee Wongthet (2005) ที่กล่าวว่าความเชื่อโบราณที่ถือว่าวัตถุ สิ่งของ สถานที่ธรรมชาติมีวิญญาณหรือพลังอำนาจเหนือธรรมชาติสถิตอยู่ (Animism) [15] และสอดคล้องกับ Prawet Wasi (2007) เรื่องภูมิปัญญาไทยการผสมผสานศรัทธาและชีวิต ที่อธิบายการ

ใช้สมุนไพรศักดิ์สิทธิ์ในวัฒนธรรมพื้นบ้าน [16] นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับการศึกษาในบริบทต่างประเทศ เช่น Comaroff and Comaroff (1999) ที่ศึกษาการใช้เครื่องรางในเศรษฐกิจสมัยใหม่เพื่อเพิ่มความมั่นใจในการลงทุนอาชีพ [17] ขณะเดียวกัน Taussig (1980) ที่ศึกษาการใช้เครื่องรางเพื่อรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม [18] และสอดคล้องกับแนวคิดของ Horst and Miller (2012) ที่วิเคราะห์การผสมผสานวัฒนธรรมดั้งเดิมกับเทคโนโลยีดิจิทัล [19]

สำหรับข้อค้นพบจากการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ 1) การปรากฏของเครื่องรางดิจิทัล สะท้อนการปรับตัวของความเชื่อดั้งเดิมสู่ยุคดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์อันนำไปสู่การยกระดับสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจระดับบุคคล 2) เครื่องรางและของขลังนอกจากจะทำหน้าที่ให้พลังงานและมีคุณค่าต่อจิตวิญญาณแล้วยังเป็นเครื่องมือทางเศรษฐกิจที่ช่วยสร้างความมั่นใจในการลงทุนและการแข่งขันในตลาดออนไลน์ และ 3) ความเชื่อในเครื่องรางและของขลังเป็นกลไกทางสังคมที่มีประสิทธิภาพในการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ และสนับสนุนความยั่งยืนทางอาชีพนักแสดงหมอลำในยุคที่เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ดังนั้น ในปัจจุบันการใช้เครื่องรางของขลังจึงไม่ใช่เครื่องมือทางความเชื่อที่ล้าสมัยในแวดวงอาชีพนักแสดงหมอลำ แต่เป็นกลไกสำคัญในการเสริมอำนาจบารมีและความยั่งยืนของอาชีพหมอลำท่ามกลางความท้าทายจากสังคมสมัยใหม่ โดยสะท้อนถึงความยืดหยุ่นของวัฒนธรรมและความเชื่อของชาวอีสาน ที่สามารถปรับตัวและผสมผสานกับบริบทสมัยใหม่ได้อย่างลงตัว ทั้งการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการเผยแพร่ความเชื่อ การสร้างเครื่องรางรูปแบบใหม่ และการรักษาพิธีกรรมดั้งเดิมควบคู่ไปกับการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตร่วมสมัยต่อไป

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. การวิจัยนี้มีข้อจำกัด เช่น การอาศัยข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ ซึ่งอาจเป็นทัศนะส่วนบุคคล และไม่ครอบคลุมการใช้งานเครื่องรางในกลุ่มนักแสดงอื่น ๆ ทั่วทุกภูมิภาคได้

2. ควรมีการใช้ระเบียบวิธีผสมผสานเชิงปริมาณ เช่น การสำรวจจำนวนผู้ใช้แอพพลิเคชั่นเครื่องรางเพื่อวัดผลกระทบต่อประสิทธิภาพการแสดง และการเปรียบเทียบข้ามวัฒนธรรมกับศิลปินพื้นบ้านในภูมิภาคอื่น ๆ เพื่อเข้าใจการปรับตัวของการใช้เครื่องรางและของขลังในสังคมยุคดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง (References)

[1] Buahapakdee, A. (2018). Mor lam: The performance of Isan spiritual life. *Journal of Culture*, *57*(3), 88–93. (In Thai)

[2] Ketkaew, B. (1978). *Traditional folk games in the northeastern region (Mor Lam-Mor Khaen)*. Fine Arts Department. (In Thai)

[3] Thammaphichitsuk, C. (2025). Mor lam influencer: Identity construction and communication strategies through digital online media—A case study of Mor Lam Khana Sao Noi Phet Ban Phaeng. In *Proceedings of the 11th National and International Conference on Fine Arts and Applied Arts*. Faculty of Fine Arts, Khon Kaen University. (In Thai)

[4] Deesuankoke, C. (2009). Mor lam and the Isan way of life. *Thammathat*, *9*(3), 58–62. (In Thai)

[5] Thammawat, C. (2005). *Folklore values for Thai society: Impacts on quality of life development*. Rajabhat Maha Sarakham University. (In Thai)

[6] Chonpairoj, J. (2020). Mor lam mor khaen: Versatile wisdom of the Isan people. *Thang Isan*, *95*, 99–105. (In Thai)

[7] Champadaeng, S., Thammaphichitsuk, C., Sirifa, S., & Pornkuna, S. (2024). Mor lam phi fa: The learning process of culture and healing rituals. *International Journal of Education and Literacy Studies*, *12*(4), 88–92.

[8] Preechasilpakul, S. (2019). Ancestral spirits in Isan rituals. *Journal of Thai Culture*, *15*(2), 45–67. (In Thai) *Humanities, Social Sciences and Education*, *8*(2), 252–287. (In Thai)

[9] Wongphut, T., Sungsumarn, N., & Chaiwanichaya, S. (2016). Shared beliefs about amulets and talismans in the Thai-Lao-Cambodian border towns. *Journal of Liberal Arts, Ubon Ratchathani University*, *12*(1), 307–331. (In Thai)

[10] Kaewmat, W. (2025). Beliefs about the wai khru ritual of Mor Lam Maeng Tap Tao Thai Loei. Journal of Humanities, Social Sciences and Education, 8(2), 252–287. (In Thai)

[11] Phakmruek, S. (2023). Beliefs and cultural management of the Isan people. *Thang Isan*, *12*(139), 56–68. (In Thai)

[12] Malinowski, B. (1922). *Argonauts of the Western Pacific: An account of native enterprise and adventure in the archipelagoes of Melanesian New Guinea*. Routledge & Kegan Paul.

[13] Blumer, H. (1969). *Symbolic interactionism: Perspective and method*. Prentice-Hall.

[14] Bhabha, H. K. (1994). *The location of culture*. Routledge.

[15] Wongthet, P. (2005). *The twelve-month traditions: In the history of socio-culture for people's survival*. Ngan Dee. (In Thai)

[16] Wasi, P. (2007). *Thai wisdom: The integration of faith and life*. Matichon Publishing House. (In Thai)

[17] Comaroff, J., & Comaroff, J. L. (1999). Occult economies and the violence of abstraction: Notes from the South African postcolony. *American Ethnologist*, *26*(2), 279–303. https://doi.org/10.1525/ae.1999.26.2.279

[18] Taussig, M. (1980). *The devil and commodity fetishism in South America*. University of North Carolina Press.

[19] Horst, H. A., & Miller, D. (Eds.). (2012). *Digital anthropology*. Berg.